

‘Soft power’?

Op 25 maart dit jaar vond in het Vredespaleis een internationaal symposium plaats over *Cultural Property Protection in Times of Conflict*. Het ministerie van Defensie heeft deze bijeenkomst georganiseerd. Diverse sprekers gingen in op het belang van het beschermen van cultureel erfgoed bij conflicten. Soms is dergelijk erfgoed een bewust doel. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de vernietiging van de brug bij Mostar in voormalig Joegoslavië. Die daad had niet zozeer militaire betekenis maar was vol symboliek en gericht op het vernietigen van de cultuur van de tegenstander.

Het plunderen van het nationale museum in Bagdad was geen bewuste keuze om cultuur te laten vernietigen. Het was wel symbolisch voor het totale gebrek aan aandacht voor de bescherming van cultuur. Het toonde ook aan hoe een dergelijk gebrek kon leiden tot wereldwijd uitgezonden beelden, met alle effecten daarvan op de bevolking in Irak en op anderen.

De Haagse Conventie van 1954 spreekt duidelijke taal over cultureel erfgoed

De Haagse Conventie van 1954 spreekt duidelijke taal over cultureel erfgoed. Ook in diverse artikelen liggen de verplichtingen vast om cultureel erfgoed te ontzien en te beschermen. Ook Nederland is ondertekenaar. Dit betekent dat ook de Nederlandse krijgsmacht zich bewust moet zijn van de verplichtingen die uit dit verdrag voortvloeien. In de marge van

dit symposium ontstond een discussie over ‘soft power’.

Een van de sprekers was professor Cynthia P. Schneider. Ze is bij velen nog bekend als ambassadeur van de Verenigde Staten in ons land. Tegenwoordig is ze hoogleraar aan de Georgetown University in Washington en houdt ze zich vooral bezig met culturele diplomatie. In haar bijdrage ging ze in op het belang van het gebruik van zowel *hard power*, in essentie het militaire machtsinstrument, en *soft power*: andere middelen om iemand tot iets te brengen of iemand van iets af te houden.

Bij de discussie kwam aan de orde of deze indeling eigenlijk wel zuiver is. Een vraagsteller stelde aan de orde of ‘soft’ bij de bescherming van cultuur geen vals begrip zou zijn en of beide aanduidingen niet beter konden worden gecombineerd tot zoiets als *smart power*. Bij nadere beschouwing lijkt de door velen gehanteerde indeling in ‘soft’ versus ‘hard power’ inderdaad arbitrair.

Macht of kracht is wat ‘iemand’ heeft om een ander tot iets te brengen of hem ervan af te houden. De Amerikaanse conservatieve denktank RAND zag bij een beschouwing over de macht van staten, staten eerder als een soort *capacity containers* die demografische, economische, technologische en andere middelen transformeren tot capaciteiten en instrumenten die kunnen worden benut; óók om macht uit te oefenen.

Dat militaire middelen macht geven staat niet ter discussie. Het is potentiële effectiviteit die afhankelijk is van gevechtskracht, mobiliteit, reikwijdte en de noodzakelijke logistiek.¹

¹ Gregory F. Treverton en Seth G. Jones, *Measuring National Power*, RAND, National Security Research Division, 2005.

In welke mate die macht ook daadwerkelijk iets betekent, heeft echter vooral te maken met de bereidheid dit middel in te zetten en de praktische mogelijkheden om er iets mee te doen. Dat de VS duizenden tanks en vele onderzeeboten heeft, betekent op dit moment niets voor de werkelijkheid in Afghanistan.

Militaire macht is ook in ander opzicht relatief. In hoeverre wegen duizenden militairen met uitrusting op tegen een beperkt aantal nucleaire middelen met de noodzakelijke inzetsystemen? Die zogenaamde 'harde machtsmiddelen' zijn dus soms minder hard dan gedacht. Strijdkrachten kunnen overigens ook zonder geweld een instrument zijn; bijvoorbeeld door nood te lenigen, door toezicht te houden en door op te bouwen. Een dergelijke inzet lijkt eerder 'soft' van aard.

Anderzijds staan middelen die gewoonlijk als 'zacht' worden aangeduid, maar die in de praktijk van alledag wel eens doorslaggevend kunnen zijn. De 'Praagse lente' liet zien dat een bevolking die zich vreedzaam verzet een regime voor een afgrijselijk dilemma kan plaatsen. Ofwel er moet groot geweld tegen de eigen bevolking worden ingezet, of het regime valt. Volkswil is dus niet echt 'soft'.

Ook de media kunnen een grote en soms zelfs doorslaggevende invloed uitoefenen. Ze kunnen leugens verspreiden, maar ook ontmaskeren. Ze kunnen mensen mobiliseren; ze kunnen ook spanning verminderen. Langs diplomatieke weg kan zacht worden gemasseerd, maar kan een partij ook in isolement worden gebracht. In economisch opzicht kan een partij worden 'beloond', maar ook worden gewurgd.

De macht van het IMF kan door een land dat onder controle staat wel eens als hard worden gezien.

De indeling in 'hard' en 'zacht' is niet alleen arbitrair omdat het uiteindelijk om de bedoeling en de uitkomst gaat en omdat de perceptie totaal kan verschillen. Ze wekt ook de suggestie als zou 'zacht' van een andere en lagere orde zijn. Het tegendeel lijkt waar. Wie een ander

Watertoevoer afsluiten kan vele malen harder aankomen dan inzet van militaire middelen

weet te overtuigen lijkt effectiever te zijn dan degene die met geweld iets afdwingt. Macht is ook om een andere reden relatief en speculatief. In de huidige wereld zijn er, behalve de staten en de media, ook vele anderen die macht hebben: terroristische organisaties, de georganiseerde misdaad, multinationale ondernemingen, internationale organisaties en ngo's.

RAND onderkent een soort continuüm dat loopt van *ideal power* (overtuiging) tot *worst case power* (militair). *Soft power* zou alles zijn dat geen betrekking heeft op de fysieke inzet van militaire middelen. De vraag is of dit klopt. En dat niet alleen omdat dreiging heel effectief zou kunnen zijn.

Kortom: het is gemakkelijk spreken over harde en zachte macht. Het is tijd dat de academische wereld zich nog eens beraadt op het begrip 'macht'. ■